

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	–	מעשה חכמים וסיפור קצר	–	(30x2)	–	60 נקודות
פרק שני	–	שירה (שירת ימי הביניים, שירה עברית מודרנית)	–	(20x2)	–	40 נקודות
				סך הכול	–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – מעשה חכמים וסיפור קצר

(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–5 (לכל שאלה – 30 נקודות).
שימו לב: אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

מעשה חכמים

1. קראו את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

מר עוקבא

מר עוקבא – הָיָה עָנִי בְּשִׁכּוּנָתוֹ,
וְהָיָה רָגִיל כָּל יוֹם לִזְרֹק לוֹ אַרְבָּעָה זֹזִים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.
פַּעַם אַחַת אָמַר: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עָמִי טוֹבָה זֹאת.
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵרַע עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ הַרְבֵּה, וְהִלָּכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעָנִי שֶׁהָטוּ עֲצָמָם לַדֶּלֶת – יָצָא אַחֲרֵיהֶם.
בָּרְחוּ וְנִכְנְסוּ שְׂגִיָּהֶם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.
נָכוּוּ רַגְלֵיו שֶׁל מֵרַע עוֹקְבָא.
אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רַגְלֶיךָ עַל רַגְלִי.
חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ.
אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאֲתִי קְרוֹבָה.

- א. לדעתכם, מהי נקודת המפנה במעשה החכמים "מר עוקבא"? הסבירו את תשובתכם. (16 נקודות)
- ב. ציינו מאפיין אחד של מעשה חכמים. הסבירו והדגימו כיצד מאפיין זה בא לידי ביטוי במעשה החכמים "מר עוקבא". (14 נקודות)

סיפור קצר עברי או מתורגם

2. שבירים / דבורה בארון

בסיפור "שבירים" חיה פרומה עוברת ממקום למקום. תארו שני אירועים בסיפור שכל אחד מהם התרחש במקום אחר, והסבירו את השפעתו של כל אחד מן האירועים האלה על החיים של חיה פרומה ועל ההתפתחות של דמותה.

3. כריתה / סביון ליברכט

בחרו בשתי דמויות משנה בסיפור, ותארו את מערכת היחסים של כל אחת מהן עם הניה. הסבירו והדגו מהו התפקיד של מערכות היחסים האלה בסיפור (למשל קידום העלילה, העמקה ברעיון המרכזי, אפיון דמותה של הניה).

4. יגון / צ'כוב

בחרו בשני אירועים בסיפור שבהם באה לידי ביטוי ביקורת חברתית. תארו את האירועים האלה, והסבירו מהי הביקורת החברתית שבאה לידי ביטוי בכל אחד מהם.

שאלה כללית: מעשה חכמים וסיפור קצר

5. תארו שני ניגודים במעשה החכמים "מר עוקבא" או בסיפור קצר שלמדתם. הסבירו את התרומה של כל אחד מן הניגודים להבנת משמעות היצירה.

פרק שני – שירה (שירת ימי הביניים, שירה עברית מודרנית)

(40 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 6–11 (לכל שאלה – 20 נקודות).

שירת ימי הביניים

6. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

יפה נוף / יהודה הלוי

1	בית	יפה נוף, משוש תבל, קריה למלך רב, / לך נכספה נפשי מפאתי מערב!
2	בית	המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם, / כבודך אשר גלה ונוד אשר חרב.
3	בית	ומי יתנני על כנפי נשרים, עד / ארזה בדמעתי עפרך ויתערב!
4	בית	דרשתיך, ואם מלכך אין בך ואם במקום / צרי גלעדך – נחש שרף וגם עקרב.
5	בית	הלא את אבניך אחונן ואשקם / וטעם רגביך לפי מדבש יערב!

על פי השיר, תארו את המצב של ציון בעבר ואת המצב שלה בהווה. הסבירו והדגימו אמצעי אומנותי אחד שתורם להדגשת המצבים האלה בשיר.

7. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

שחרתיך בכל שחרי ונשפי / שלמה אבן גבירול

1	בית	שחרתיך בכל שחרי ונשפי / ופרשתי לך כפי ואפי.
2	בית	לך אהמה בלב צמא, ואדמה / לדל שואל עלי פתחי וספי.
3	בית	מרומות לא יכילוך לשבתך - / ואולם יש מקומך תוך סעפי!
4	בית	הלא אצפן בלבי שם כבודך / וגבר חשקך עד יעברפי:
5	בית	אני על כן אהודה שם א-דני / בעוד נשמת א-להים חי באפי.

בחרו בשני ציורי לשון בשיר (למשל דימוי או מטפורה), והסבירו את תרומתם להבנת המשמעות של השיר.

שירה עברית מודרנית

ארץ-ישראל וירושלים

8. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אָרֶן / לאה גולדברג

כָּאן לֹא אֲשַׁמַּע אֶת קוֹל הַקּוֹקֵיָה.
כָּאן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מִצְנַפֶּת שָׁלֵג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלָדוֹתַי שֶׁשָּׁמָּה לְתַחֲתֶיהָ.

צִלְצוֹל הַמַּחֲטִיטִים: הִיָּה הִיָּה ---
אֶקְרָא מוֹלָדָת לְמַרְחֵב־הַשָּׁלֵג,
לְקַרֵּחַ יֶרֶקְרֵק כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רֶק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת -
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם -
אֶת זֶה הַכָּאב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

אֶתְכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פַעַמִּים,
אֶתְכֶם אֲנִי צִמַּחְתִּי, אֲרָנִים,
וְשָׁרְשֵׁי בְשָׁנִי נוֹפִים שׁוֹנִים.

השיר אורן מסתיים במילים: "וְשָׁרְשֵׁי בְשָׁנִי נוֹפִים שׁוֹנִים".

האם במילים אלה בא לידי ביטוי הקושי של הדוברת בעקבות המעבר לארץ או הפתרון שלה לקושי?

הסבירו את תשובתכם על פי השיר.

הביאו מן השיר דוגמה נוספת שמלמדת על קשיי המעבר מארץ לארץ.

שירים בצל השואה

9. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אֲבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפָּר הַצְלוּב לוֹ עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב כְּדָרוֹף.
בְּאֶזֶן הַשְּׁמַאלִית אֵינוֹ מִקְשִׁיב
זֶכֶר לְסִטְיָרָה מִכְפּוֹ שֶׁל אֶס־אֶס.
בְּאֶזֶן הַזֵּה הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֶף אֵת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרִכְקֶסֶת
לְסִיטִים שְׂבָאִים לוֹ
מִדּוֹרָה, מִבּוֹנָה, מְאוֹשׁוּיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אֲבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר -
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחֵר כֶּף הוּא הוֹפֵךְ אֵת רֹאשׁוֹ עַל הַכֶּר הָרֶטֶב
וְנִרְדָּם עַל צִדוֹ הַיְמָנִי
נוֹתֵן אֵת אֲזִנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי
בְּכִי הַמְהִלֵּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

הדוברת בשיר מתארת את "האוזן המתה" של אבא שלה ואת "האוזן הבריאה" שלו.
הסבירו את התרומה של כל אחד מן התיאורים האלה להבנת ההתמודדות של האב עם זיכרון השואה.

זוגיות

10. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אזון עדין / סיון הר שפי

את השַׁבֵּת שָׁלַנּוּ
שָׁרַק אָנִי יְכוּלָה לְהַכְנִיס
שָׁרַק אֶתָּה יְכוּל לְהוֹצִיא
מִחֲזִיקִים שְׁנֵי גֵרוֹת.
אֲבָל בְּסוּפָה נְהִיִּים אֶחָד
שְׁתֵּי פְתִילוֹת בְּגָד אֶחָד
לְהִתְחַלָּה חֲדָשָׁה.
וּבְרֹאשִׁית הָיִינוּ דוֹרְפָּרְצוּפִין
בְּחוּט שְׂדֵרָה הָיָה תְּלוּי עוֹלָם.
עֲכָשׁוּ שְׁנֵי עֲמוּדֵי שְׂדֵרָה
מִחֲזִיקִים בֵּית
וּכְשֶׁאָנִי קָצַת מִתְּכוּפָּפֶת,
וּכְשֶׁאֶתָּה. אִזּוֹן עָדִין.

ציינו והסבירו שני אמצעים אומנותיים שתורמים להבנת הזוגיות המתוארת בשיר.

אדם וזהותו

11. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

גאונה / דליה רביקוביץ

אֶפְלוּ סִלְעִים נִשְׁבְּרִים, אֲנִי אוֹמֶרֶת לָךְ,
וְלֹא מַחֲמַת זִקְנָה.
שָׁנִים רַבּוֹת הֵם שׁוֹכְבִים עַל גִּבָּם בַּחֵם וּבִקְוָה,
שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת,
כִּמְעַט נּוֹצֵר רֶשֶׁם שֶׁל שְׁלֹה.
אֵין הֵם זֵזִים מִמְּקוֹמָם וְכֵן נִסְתָּרִים הַבְּקִיעִים.
מַעֲיִן גִּאֲוָה.
שָׁנִים רַבּוֹת עוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם בְּצִפְיָה.
מִי שֶׁעֲתִיד לְשַׁבֵּר אוֹתָם
עַדֵּין לֹא בָּא.
וְאִזְּ הָאֶזוֹב מְשֻׁשָׁג, הָאֲצוֹת נִגְרָשׁוֹת וְהֵם מְגִיחַ וְחוֹזֵר,
וְדוֹמָה, הֵם לֹא תְנוּעָה.
עַד שֶׁיָּבֹא כָּלֵב יָם קָטָן לְהִתְחַכֵּךְ עַל הַסִּלְעִים
יָבֹא וַיִּלֶּךְ.
וּפְתָאם הָאֶבֶן פְּצוּעָה.
אֲמַרְתִּי לָךְ, כְּשֶׁסִּלְעִים נִשְׁבְּרִים זֶה קוֹרָה בְּהַפְתָּעָה.
וְמָה גַם אֲנִשִּׁים.

הסבירו את המטפורה המרכזית בשיר. בתשובתכם כתבו גם על הקשר בין שתי השורות הראשונות בשיר לבין שתי השורות האחרונות בו.

בהצלחה!